

2754

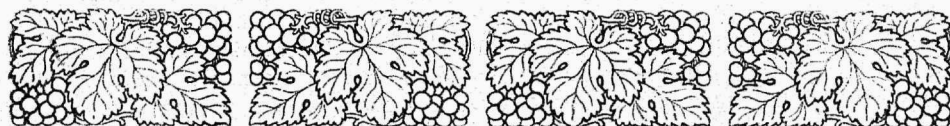
Klassivõitlus

Right reserved
16

2033

Leenini mälestusesamba avamine Soome waksali ees Leeningraadis
7. novembril 1927.

Kolm aastat ilma Leeninita

Kolm aastat on Nõukogude-Liidu proletariaat, nõukoguderiiikide kogu töörahwas ilma Iljitshita oma rasket rewolutsiooniteed sammunud, ikka uusi ja uusi palke ja kiwa sotsialistlike korra ehitamiseks kokku kandes, kolm aastat on üleilmne rewolutsiooniline proletariaat Kominterni lipu all ilma oma geniaalse juhita oma ridasid koondanud, neid enamuse wõitlusewaimuga täitnud ja ennast suuremates ja vähemates igapäewastes wõitlustes otsustawatele lahingutele ette walmistanud.

Kui sügawale ka Iljitshi enneaegne surm meid maha rõhus, ta ei murdnud meid ometi, ei murdnud ega laotanud seda wõimsat kommunistlist organisatsiooni, mis Leenini elutööna temast järele jäi. Ja kui meie Iljitshi surma puhul töotasime, et ta kollektiivne pärija — partei — tema aset saab täitma, siis ei olnud see mitte sõnakõlks, waid kindel teadmine ja tööarwamine, et see alus, mis Leenin parteile pannud — mitte ainult Nõukogude-Liidus, waid terwes ilmas, et see alus tugew ja kindel küllalt on seda õiget teed kinni pidama, mida Leenin oli õpetanud ja juhatanud.

Kolm aastat tööd ja wõitlust on seda tööarwamist kinnitanud. Kommunistline partei on niihästi Nõukogude-maal kui ka rahwuswahelises ulatuses selle kolme aasta sees nii mõnegi raske silmapilgu, nii mõnegi raske katse seest- kui wäljastpoolt pidanud läbi elama. Kuid mitte lagunemist ei ole need katsed ta ridadesse toonud, waid nagu alati, on ka nüüd iga raske silmapilk wõitlejaid weel enam kokku hoidma, weel enam jõudu pingutama sundinud, ja tagajärjeks on partei tugewnemine olnud.

Tuletame ainult wiimast parteiridade lõhkumise katset meele. Kas leidub nüüd palju neid, kes tõendada tahaksid, et meie partei tänapäew mitte tugewam ei ole kui aasta tagasi. Mitte ainult seda ei näinud meie selle aasta sees, kuidas parteiorganisatsioonid ühemeelselt lõhkumisekatsed ja kõrwalekalutamise püüded kindla käega tagasi tõrjus; weel palju tähtsam oli see, et lahkheid sündimise katse määratu tungi küsi-

muste sügawamaks tundmaõppimiseks ja uurimiseks kaasa tõi. Ja seda just partei kõige laiemates kihtides. Tugewama organisatsioonilise kokkuliitumise kõrwal näeme ka tuntawat sisulist süwenemist ja tugewnemist. Kõigi muude päewaküsimuste kõrwal tõi see lahkheid sündimise katse parteiridadele ka selle tõetundmise, et ainult parteiküsimuste igakülgse süwendatud läbitöötamise teel meil võimalik on endid ja üldse proletaarset rewolutsiooni igasuguste uute segadusekatsete wastu kinnitada. Nagu taudide wastu kaitserõugeid pannakse, nii peame oma partei läbi ja läbi leninismi õpetuse läbitöötamisega ja omandamisega igasuguste parteiliste taudide wastu kindlaks tegema. Siis ei ole meil tarwis ühtegi sisemist kõikumist karta.

Sedasama sisemist tugewnemist ja enamlike kindla aluspõhia kaswamist näeme ka teiste maade parteides, kus igasugused kõikumised ja kaldumised weel palju suuremad ja tuntawamad on kui meil. Ka seal on kommunistlised parteid edukalt ühele kui teisele poole kaldumiste ja kaldujate wastu wõidelnud ja parteiridasid kindlustanud. Ilma seesuguse sisemise kindluseta oleks wõimata olnud mõelda, et näit. õige wäiksearwuline Inglise kommunistline partei selles hiiglasuures wõitluses, mis Inglise töölistel läinud aastal tuli läbi wõidelda ja kus määratumad mõjud igast küljest endid kokku kuhjasid, mitte ainult õigele seisukohale ei jää, waid koguni mitmesajatuhandlise streikijatewäe juhtiwaks jõuks tõuseb.

Niisama kahtlemata selge on, et need edusammud, mis meie Nõukogude-Liidus nõukogude korraldamise alal, majanduse ülesehitamises ja üldises kultuuratöös selle kolme aasta sees oleme teinud, ainult sellel läbi wõimalikuks on saanud, et meie juhtiw eelwägi — Ü K (e) P — kindlaste leninismi juhtnõõridest ja õpetundidest kinni on pidanud ja oma tegewust ja terve riigi elu nende järel juhtinud. Kui meie oma ülesehitamisetööl niihästi majanduse kui ka teistel aladel wiimastel aastatel kiiremine edasi oleme läinud kui ükski

teine riik — hoolimata terve ilma waenust ja meie endi ääretust waesusest ja rumalusest — siis on see wõimalik olnud peasjalikult just seeläbi, et meie oma õpetaja jälgedes sammudes ja tema juhatusi meeles pidades oleme osanud kogu Liidu rahwaste ja elanikkude määratuma enamuse huwisid sedawõrd lähendada, igasuguseid wastuolusid, mis kõiki kapitalistlisi riikisi seespidi lõhestawad ja alalise kodusõja õhkkonna loowad, et meie siin neid oleme osanud kõrwaldada. Ja see on wõimaluse loonud kõiki ühiskonna jõudusi ühiselt ülesehitusetööle rakendada. Wõib enesele ette kujutada, missuguses wäljapääsemata seisukorras sipleksime ilma seesuguse ühistöö aluseta, kui isegi kõige rikkamad kapitalistlised riigid, nagu seda Inglismaalt näeme, rasketes kriisikrampides wisklewad ja lootusetalt tulewikku waatawad.

Meie oleme siin ainult mõnda üksikut, kõige silmapaistwamat nähtust Nõukogude-Liidu ja kapitalistliste maade elust puudutanud, kuid needki — kuiwõrd nad äärmiselt mõjuwad ja sügawa tähtsusega on — näitawad selgeste, et rahwuswaheline kommunistiline partei kindlaste Leenini rajatud rada edasi sammudes õigel teel on, teel, mis proletariaadi üle ilma wõidule peab wiima.

Seda tõearwamist kinnitawad pealegi sündmused, mis rahwuswahelise kommunistlise partei tegewusepiiridest peaaegu wäljaspool seisawad, kuid käegakatsutawalt tõendawad kuiwõrd õieti Leenin ilmasündmuste arenemisekäigu hoosihetisi oskas ära määrata. Ma kõnelelen Hiina ja Indoneesia sündmustest; Hiina kodusõjast, mis ühtlasi imperia-

lismi mõjule Ida-Aasias wapustawaid hoopaa annab, ja Jaawa ja Sumatra saare Hollandi asumaade mässudest. Üks kui teine wõitluseliin kinnitab silmapaistwalt kui õigus oli Leenini, kes loomulikke liitlasi wõitluses maailma imperialistide wastu — idamaadelt nägi tõuswat ja sellepärast just idamaade küsimusele nii määratusuure tähtsuse andis.

Meie ei taha siinkohal peatada nende ega teiste üksikute sündmuste juures, mis omaette suured küsimused on; aga üldises kokkuwõttes ei saa tunnustamata jätta, et kõiges selles määratumas rahwaste, kihtide ja klasside wõitluses, mis ikka kindlamates joontes ja roobastes edasi areneb, et selles wõitluses tänapäew niisamati kui Wenemaa 1917. a. rewolutsioonis Iljtshi juhtiwat pead ja juhtiwat kätt tunneme. Kuigi ta kehaliselt enam meie keskel ei ole, tema õpetus näitab teed meile, näitab teed terve ilma wõitlewale proletariaadile, kes Leenini juhatusel edasi sammub, hoolimata kõigist raskustest, hoolimata rasketest ja raskematestki kaotustest, mis teda sel wõitluseteel weel ees wõiwad oodata — lõpuliku wõidu, proletarse rewolutsiooni ja sotsialistlise korra poole.

See teadmine annab meile ikka ja jälle uut julgust ja jõudu edasi wõidelda, kuid ta nõuab meilt ka, et meie selle wõitluseabinõu — leninismi — kõige hiilgawamas korras ja puhtuses hoiaksime, ja kõigepealt — et meie ise igaüks temasse süweneksime, et ta meie lihaks ja wereks, meie mõtteks ja eluks muutuks.

Siis ei wäära meid ükski wägi.

H. P.

Skandinaawia ja Balti maade ametiühisuste-konwerents

Möödaläinud 6. ja 7. detsembril oli Stokholmis Skandinaawia ja Balti maade ametiühisuste-konwerents. Konwerentsi kokkukutsujaks oli Amsterdami Ametiühisuste-Internatsionaal. Nimetatud Internatsionaali sekretär Oudegeest käis läinud sügisel Skandinaawia maadel, Soomes ja Baltis misjonireisul. Muu seas ka Eestis. Isand Oudegeesti ülesan-

deks oli nimetatud maades ametiühisusi Amsterdami Ametiühisuste-Internatsionaali meelitada, sest siamaani ei seisnud need ametiühisused ei Amsterdami ega ka Punases Ametiühisuste-Internatsionaalis, peale Eesti ametiühisuste, kes punasesse Internatsionaali kuulusid.

Eestis peatas Oudegeest sotside perekonnas, ajas juttu, Mihkel Martnaga,

laitis Eesti demokraatiat, et töölistel wilets olewat elada, imestas metsiku surwe üle ja käis lõpuks sellesama metsiku surwe ametliku juhi riigiwanema Teemandi juures. Oudegeest püüdis Teemandile „selgeks“ teha, et Amsterdami Ametiühisuste-Internatsionaal isegi Eesti demokraatiale wastawõetaw on, samati nagu neile wastawõetawad on oma sotsid, ja sellepärast mõtteta on ametiühisusi keelu all pidada ja neid rahwuswahelise sotside Ametiühisuste-Internatsionaaliga ühinemisel takistada.

Nähtawaste ei unustanud Teemant sotside ülempreestri meie sotside nõrkust meele tuletamast, mis just eriliseks põhjuseks on ametiühisuste keelule ja Einbundi käsule, et ilma tema teadmata üksigi ametiühisus ei tohi rahwuswahelise töölisteorganisatsiooniga ühineda. Kuid selle peale waatamata andis Teemant järele ja lubas sotsidele sel korral Amsterdamiga ühineda, kui nad kommunistlisi töölisi Eesti ametiühisuste juhtimise ligi ei lase.

Eesti sotsid waikiwad sellepärast surnuks niisuguse tähtsa sündmuse, nagu Skandinaawia ja Balti maade ametiühisuste konwerents oli. Mitte sõnagi ei ole sotside lehes siia maani sellest konwerentsist ilmunud. Ainult „Waba Maa“ rõõmustas, et walge terrori küsimus olla konwerentsipäwakorrast maha wõetud, — kui „juba ammu otsustatud küsimus“. Sotsidel on aga suu wett täis. Kes sel konwerentsil Eesti ametiühisuste esitajaks olid, seda pole siia maani teatatud. Konwerents ise lõppes Amsterdami Internatsionaali kaotusega. Paari-päewase kõnelemise järele lõpetati koosolek ära, sest Amsterdami juudastel ei läinud korda „eksinud“ ametiühisusi oma sotslikku taewariiki wiia. Soome ja Skandinaawia ametiühisused ei olnud Amsterdami poolt tehtud ettepanekutega nõus. Nende ametiühisuste esitajad nõudsid nimetatud maade ametiühisuslike liikumise ühise wäerinna komitee loomist, kes täies ulatuses ametiühisuste ühtsuse küsimuse üles seab. Seda ei wõtnud amsterdamlased wastu. Neile ei ole ju tähtis ametiühisuste ühtsus, waid Amsterdami noorendamine. Muu seas häältsid ka Eesti ametiühisuste „tundma-

ta“ esitajad Amsterdami ettepanekute poolt ja Soome klassiteadlikkude ametiühisuste esitajate ettepanekute wasta.

Skandinaawia konwerentsi ja Eesti ametiühisuslike liikumise juure tuleme weel teine kord tagasi; allpool trükime esiotsa Eesti klassiteadlikkude tööliste deklaratsiooni, mis konwerentsil ette kanti ja Soome ja Skandinaawia tööliste lehtedes on ilmunud. Usume, et Eesti töölistel, hoolimata sellest, et walge terror nende ametiühisused on lõhkunud, peagi suudawad sotsidele wargi nende nimel „wõõrusel käimise“ ära keelata, mida sotsid praegu Teemandi werise kaitse all teewad.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Skandinaawia ametiühisuste - konwerentsile

Lugupeetud seltsimehed!

Nagu me kuuleme, sõitwat Skandinaawia ametiühisuste-konwerentsile, mis s. a. 6. detsembri peale määratud, Eesti sotsialistlike partei liikmed Mihkel Martna ja Karl Ast. Meie ei tea, kas just need sotsialistid konwerentsile sõidawad, aga meil on teada, et sotsialistid selle misjoni — Eesti tööliste ametiühisusi konwerentsil esitada — igatahes endi peale tahawad wõtta, ja sellepärast oleme meie sunnitud konwerentsi poole pöörama, et konwerentsi wõimaliku eksituse eest hoida.

Meid täidab tõsise wihameelega see teade, et sotsialistlike partei liikmed — olgu need M. Martna wõi K. Ast ehk mõned teised — endile julguse wõtawad Eesti organiseeritud tööliste klassi nimel esineda. Ja meie ei ole ainsad, kes selle sotsialistide partei kawatsuse peale nõnda waatawad. Me saame iga päew töölistelt järelepärimisi, kuidas see wõimalik on, et sotsialistline partei Eesti ametiühisusi esitada julgeb ja kas see wõimalik on, et üksigi ametiühisuste-konwerents neid kui organiseeritud tööliste esitajaid oma hulka laseb. Me mõistame seda imestust ja wihameelt, mis kogu Eesti klassiteadlikku proletariaati selle teadmise pärast peab täitma, et neid

inimesed esitada tahavad, kellel Eesti organiseeritud töölistega ega üldse töölisteklassiga midagi ühist ei ole.

Me lubame endile konwerentsile ette tuua, missugust osa sotsialistide partei Eesti ametiühisuslikes liikumises, õigmine — selle liikumise wasta wõitlemises on etendanud. Pärast Saksa okupatsiooni suutis töölisteklass 1919. aasta suweks oma ühisused nõnda kaugele organiseerida, et esimene kongress kokku astus (31. augustil). Kongressil oli 412 liiget, kes määratuma enamusega otsustas walitsuselt nõuda, et sõda, mis Nõukogude-Liidu wasta kestis, ära lõpetataks ja rahu tehtaks (wasta oli ainult umbes 30 saadikut). Mis wõis õiglasem ja inimlikum olla isegi sotsialistide seisukohalt, kui niisugune nõudmine! Aga walitsus, kus sel ajal 4 sotsialistlik ministrit oli, ajas kongressi sõjawäega laiali ja wangistas 102 saadikut. Need saadikud läkitati wæeliinile, kus 76 saadikut eraldati ja läbi wæeliini punawägede poole saadeti, kuna neile tagant tuld anti; 26 saadikut aga lasti maha. Peaosa etendas selles kongressi laialiamises ja saadikute mahalaskmises ja läbi wæeliini maalt wäljasaatmises sise-minister Hellat, sotsialistlike partei liige. Sotsialistline partei pole kunagi seda walge terrori akti kas wõi paljaste sõnadegagi hukka mõistnud.

Pärast selle kongressi laialiamist ja paremate tegelaste reast wäljalõmist jatkas töölisteklass oma wõitlust. Paari aastaga kattis ta kogu Eesti ametiühisuste wõrgu. Kõik need ühisused, nii tööstusetöölise omad kui ka maatöölise, trükitöölise- ja raudteelaste ühisused, majateenijateühisus jne olid Profinterni platwormil. Sellekohased otsused tegi maatöölise ühisuste kongress 1922. aasta webruarikuul ja üldine töölisühisuste-kongress 1922. aasta nowembrikuul, millest kõik Eesti ametiühisused, sealhulgas ka trükitöölise liit ja maatöölise liit osa wõtsid. Ei wõtnud kongressi töödest mitte osa raudteelaste liit, mis sel ajal weel walitsuse poolt ära keelatud oli, Tallinna äriteenijateühisus mõnekümne liikmega (nimekirja järele 20—30 liiget), riigiteenijate liit ja kooliõpetajate liit, mis ei

siis ega nüüd töölisteliikumise wasta minna ei taha.

Sotsialistid wõitlesid sel ajal niisama ametiühisuste wasta nagu 1919. aastal. Nende ajaleht wõitles ühes kodanlike ajakirjandusega ametiühisuste wasta. Kui ametiühisuste tegelasi walitsuse poolt taga kiusati, leidis see tagakiusamine ikka sots. poolt toetust.

1924. a. jaanuaris sulus walitsus ametiühisuste-kesknõukogu ja kohalikud organisatsioonid kuni sõjaseaduse kestwuseni, kuna umbes 200 tegelast kinni wõeti, kellest suurem osa siamaani wangis on. Töölisteklass asutas warsti pärast seda ülemaalise tööliste- ja teenijateühisuse, mis üle riigi hakkas osakonde awama. Selle ühisuse sulgus walitsus 1924. a. septembris, uute ühisuste awamist takistades ja tegelasi taga kiusates. Need agaramad tegelased, kel korda läks wangistuse eest kõrwale hoida, pidid Eestist ära põgenema, nagu seda ka meie, allakirjutajad, sunnitud olime tegema. Pärast 1. detsembri sõjariistus ülestõusu tegi kodanlus surwe weel suuremaks. Praegu pole tegelikult Eestis õieti ametiühisusi olemasgi, sest et walitsus nende asutamisele takistus teeb, ja need ühisused, mis olemas ongi, nagu raudteelaste- ja trükitöölise liit, on niisuguse politseiilise surwe all, et seal üksigi klassiteadlik tööline häält ei tohi tõsta. Tööstusetöölise ühisustest on uueste loodud ainult metallistideühisus Tallinnas, mis sotsialistid asutasid, mille liigete enamus aga juba sotsialistide wasta on.

Meie kriipsutame alla, et 1924. aastal sulatud ühisused ainult ajutiselt kinni on pandud ja nad mitte lõpetatud pole. Nende juhatused on küll wangistatud, ehk osalt maalt wälja põgenenud, mitte aga organisatsioonide poolt ümber walitud. Sellepärast on tõelikud Eesti organiseeritud tööliste esitajad teised, mitte aga sotsialistid Martna ja Ast. Et sotsialistidel küllalt häbematus jatkub ilma tööliste wolitusteta töölisteorganisatsioonide esitaja osa etendada, seda teame juba, sest seesama M. Martna on enam kui korra Genfis «Eesti tööliisi» esitanud, kuna igauks ometi teadis ja nende hulgas ka Martna, et Eesti töölisteorganisatsioonid kõige kä-

redamalt Töö-Liidu vastu olid ja on, ja Martnat seks koostöötamiseks kodanlusega ei wolitunud, kuna Martna alati Genfis Eesti walitsuse kutsel ja kulul käis.

Olgu juure lisatud, et M. Martnal kui majaanikul ja kaupmehel üldse midagi ühist ei ole töölisteklassiga, ja et Eesti töölistel Martna kui spekulandi peale waatwad. Ast aga astus pärast 1. dets. ülestõusu mahasurumist walitsusesse, kui see kõige jäledamat walget terrori läbi wiis, nagu seda Inglise tööliste partei liige miss Lawrence kindlaks tegi. Ast oli üks agaramatest walituseliigetest, kes kodanluse walget terrori kaitses ja kaitsepolitseid uusi ohwrid otsima ässitas.

Meie loodame, et Sk. ametiühisuste-konwerents Eesti töölisteklassi pööraselt-raskest seisukorrast aru saab ja meid aitab eelseiswatest raskustest üle saada.

See abi, mille peale Eesti proletariaat niipalju rõhku paneb, ei wõi sel teel sündida, et konwerents lubab Eesti klassiteadlise töörahwa wihasemaid waenlasi ja timukaid kui nende esitajaid konwerentsist csa wõtta. Meie loodame, et konwerents meie seisukohaga ühineb ja Eesti sotsialistide ettepaneku, neid kui organiseeritud töörahwa esitajaid konwerentsile lasta, tagasi lükkab.

Peale selle paneme meie konwerentsile ette erikomisjoni Eestimaale saata, et koha peal Eesti töörahwa wiletsa olukorraga tutwuneda ja rahwuswahelise töölisteliikumise määratuma mõjul wéristele tagakiusamistele Eestis lõppu teha.

See on ainult sel korral wõimalik, kui konwerents täielikult leppimata klassiwoitluse seisukohale asub.

Kõigi katsete wasta Skandinaawia ja Balti maade ametiühisuslist liikumist pettuse teel kokkuleppe mädasoole wiia, saaksime me Eesti klassiteadlikkude tööliste nimel kõige ägedamat protesti awaldama. Meie ootame konwerentsilt sihikindlat proletarset seisukohta.

Meie palume ja loodame konwerentsilt tõelikku abi töölistele, abi nende woitluses Eesti proletarsete ametiühisuste legaalse tegutsemise wõimaluste

eest ja toetust töölisteklassi tapwawalge terrori wasta.

Elagu kõigi maade proletaarlaste ühine wäärind kapitalismuse wastal Proletaarse terwitusega

kinnipandud töölisühisuste kesknõukogu ja tööliste ja teenijateühisuse juhatause esimees

J ü r n a .

* * *

Kui see kiri teatawaks sai, siis pehmendati konwerentsil selle mõju seletamisega, et konwerentsile ei ole mitte need inimesed saadetud, kellest kirjas jutt, waid „paremad“ ja tublimad esitajad kui Martna ja kodanluse propagandaaminister Ast. „Pahempoolne“ sots. H. Martinson ei arwanud muidugi tarwilikuks seletada, kes on proua Alma Ostra-Oinas ja kas ta „parem“ on teistest Isborski kangelastest Astist, Hellatist jt. Arusaadaw, isand Martinson on ju maasikas samast aiaast, kust eespool nimetatud sotsidki, misjooks pidigi ta „paljastama“, pealegi oli ta ise samuti salaja, tööliste seljataga konwerentsile söitnud.

Konwerents waatas läbi neli küsimust: 1) ametiühisuslise liikumise konwerentsist osawõtjatel maadel, 2) abinõud nende maade ametiühisuste toetamiseks, 3) Skandinaawia-Balti komitee asutamise wajaduse ja ühiste wäljaastumiste ettewalmistamise tulewikus ja 4) konwerentsist osawõtivate maade ametiühisuslise ajakirjanduse seisukorra parandamise. Soome esituse ettepanek, päewakorda wõtta walge terrori vastu woitlemist Balti maadel, woitlust fasshistliste organisatsioonide vastu ja üleilmilise ametiühisuste ühtlustuskongressi kokkukutsumist, lükati kollase enamuse poolt tagasi ja lubati siis arutada, kui „selleks aega jätkub“. Aega muidugi „ei jätkunud“, ja need tähtsad küsimused maeti sotside poolt maha.

Mis konwerents otsustas?

Konwerents otsustas ühel häälal ametiühisuslist liikumist Balti maadel toetada, kuid Soome esituse täiendaw ettepanek selle juure rahwuswahelise ametiühisuslise ühtsuse kohta lükati tagasi, samuti ka teine Soome esituse

ettepanek walge terrori, fasshismuse ja streigimurdjate wastu wõitlemiseks ühiselt wäljaastumise kohta. Kollasel enamusel polnud „aega“ kätt üles tõsta!

Edasi pani konwerents eestlastele ette oma kohapealsed ühised ülemaalisesse liitu koondada, igalpool Amsterdami kuuluwate ametiühisuste sidekomiteed luua, et niimoodi pikkamisi teed tasanada Amsterdami astumiseks.

Balti ametiühisuste toetamise küsimuses wõeti otsus wastu, milles öeldakse, et läbi arutades nende maade ametiühisuste toetamise wõimalusi, otsustab konwerents Skandinaawia ametiühisuste keskkohtadele soowitada rahaliselt ja muul wiisil noori ametiühisusi Balti maadel toetada ja wõimaldada nende usaldusmeestele teatud aega Skandinaawias müüda saata, et seal teoorialist ja praktilist organiseerimistööd uurida (s. o. kollase Amsterdami kursus läbi teha. R.). Balti maade ametiühisused omaltpoolt on kohustatud selle eest hoolt kandma, et esitajad, kes õppima tulewad, oma ülesandele wastaks (see on keelt oskaks ja muidugi truud sotsid ja Amsterdami jüngrid oleks), siis on Skandinaawia ametiüh. walmis nende sealolemise kulud kandma.

Selle peale teeb täiendawa ettepaneku Soome ametiühisuste esitus, milles konstateeritakse, et ametiühisuline liikumine lõhutud on iseäranis Baltimaadel, mis ametiüh. wõitlust raskendab ja sellepärast on tarwis kõige jõuga ametiühisuste ühtsuse eest neil maadel wõidelda, ja paneb ette igal maal ühtset ametiühisuste liitu luua. Sotsidel aga on wähe tegemist ametiühisuse ühtsusega, ja ettepanek lükatakse tagasi.

Kuid weel huwitawam on otsus Skandinaawia ja Balti maade ühise komitee loomise küsimuses, mis kolmanda päewakorra punktina arutusele tuli.

Selles küsimuses otsustas konwerents Balti maade ametiühisusi üles kutsuda Amsterdami Internatsionaali põhimõtte järele Balti koostötamise komiteesi walima. Selleks tuleb ka Eestimaa ametiühisustel ülemaaline liit luua ja rahwuswahelisse ametiühisuste Liitu astuda. Balti koostötamise komiteedesse wõiwad ainult

need organisatsioonid kuuluda, kes Amsterdami Ametiühisuste Liiduga on ühinenud. „Koostötamise komiteed“ peawad järjekindlalt koosolekuid, tarbekorral wõib aga üks komiteedest komiteede pleenumi kokkukutsumist nõuda, et suurema tähtsusega küsimusi wastawate maade kohta arutada. Soome keskorganisatsioonid wõiwad alles siis koostötamise komiteedest osa wõtta, kui nad on Amsterdami Internatsionaaliga ühinenud.

Niisugused on konwerentsi tähtsamad otsused. Nendest otsustest näeme otse loomalikku hirmu kõige selle eest, millel ja kellel kollast kainimärki otsa ees ei ole. Kui tunnistad Amsterdami, siis wõid meiega olla, wastasel puhul õgigu teid walge terror. Niisugust sallimatust ja kastipoliitikat pole Balti maade ametiühisuline liikumine weel kunagi näinud. Ametiühisused tahetakse muuta Amsterdami tallermaaks, teisiti mõtlejatele pistetakse kollane prunt suu ette ja saadetakse siseministri juure... Ja seda nimetatakse siis „töölisteriikimise toetamiseks Balti maadel“. Kuidas sotside inglid ja nende sabakandjad Martinsonid Eesti töölisi niisugustesse ametiühisustesse organiseeriwad, seda saame weel näha. „Proua“ Alma Ostra-Oinas on wist unustanud 1919. ja 1920. a. „walupäewad“, kui ta ametiühisuste juhatuste koosolekutelt minema jooksis. Muidugi, kaits-politsei nuhkide toetusel wõib ta nüüd pikemat aega wastu pidada. Kuid tahta töölisi kodanluse penideks muuta, tähendab liig suurt lootust nuhkide peale panna. Kogu selle Skandinaawia konwerentsi kraamis on huwitaw weel see, et sotsid püiawad tööliste ligi minna nn. „abramsotside“ kaudu. „Esitus“ konwerentsile oli juba niisuguse põhimõtte järele ehitatud.

Martna-sotsid sõimawad ambramsotse, abramotsid Martna-sotse. Sotsid teawad, et neil tööliste juures poolehoidu ei ole, siis antakse nõu abramsotsidele seda usaldust wõita ja pikkamisi, salaja kollase ametiühisuse Liitu sisse poetada. Isand Martinson ja Selge kamp kujutawad endisi „rewolutsioonilisi töölisi“ ja seletawad, et „wiimastes uueste asutatud ametiühisustes teha mõlemad woolud

külg-külje kõrwal tööd“. Õigus küll, „mõlemad woolud“ kaitsepolitseist teewad „külg-külje“ kõrwal tööd. Eesti Su-
batowid püüawad töölisteorganisatsioonisi oma esiisade näo järele luua. Kuid need kaitsepolitsei aagendid on juba niiwõrd paljastatud, et neil kaua enam oma tõsist nägu warjata ei tule. Martna-
sotsid — need on kaitsepolitsei lihased

isad, abramsotsid oma Martinsonide ja Selgedega — nuhkidepolitsei aagendid. Ja missuguseid otsuseid need nuhid ka ei teeks töölisteliikumise Amsterdami wetesse purjetamiseks, siiski usume, et merelesõitmiseks neil „auru“ ei jatku: kapten — töölisteklass — keerab auru kinni.

li.

Inglise suurstreigi tagajärjed

Inglismaa töölisteliikumine oli — mõned üksikud juhtumised ja järgud wälja arwatud — üldiselt seesugust kuju kannud, mille eest kogu ilma kodanlus
Inglise töölistel pead silistas ja neid teiste maade tööliste eeskujuks seadis. Sel nähtusel oli rida põhjuseid, kuid peapõhjus seisis igatahes selles, et Inglise kapitalistid oma asumaade koorimisest ja edukast wõistlusest ilmaturul sedawõrd suurt kasu said, et sellest raasukesti töölistegi jalge ette poetamiseks jatkus. Muidugi ei näidatud seda „armu“ kõigile töölistele, waid ainult neile, kellega kodanlusest kui organiseeritud jõuga rehkendada tuli. Iseäranis hoolitseti muidugi ametiühisuste ja teiste töölisorganisatsioonide juhtide ja muude asjameeste eest. Tagajärg oli see, et kodanlusest korda läks seda mõjuwamat töölisteklassi osa enda külge kiinitada, oma mõju alla wõtta. Kodanlusele oli see suureks trumbiks töölisteliikumise hädaohu wastu, sest tegelikult oli tal selle poliitikaga korda läinud töölisteklassi killustada: oli tekkinud tööliste „aristokraatia“ — kui eesõigustatud kiht — ühel, ja „4. klass“ ehk seisus teisel pool wähem maksetawa töölistekihi näol.

Ilmasõda, mis rahwuswahelised wahekorrad segamine paiskas, tõi sügawa muudatuse ka Inglise kodanluse ja töölisteklassi wahekorda. Inglismaa oli sõja wälte suure osa oma endiseid turgusi kaotanud; asumaadel oli oma kohalik tööstus tõusmas; Inglise kapitalistide wälised kasud kuiwasid märksa kokku, ja kokku kuiwasid ka need raasukesed, millega eesõigustatud töölistekihti Inglis-

maal õnnestati. Sõjale järgnewad aastad toowad kohe rea terawaid kokkupõrkeid ja loowad terawa wahekorra kodanluse ja siimaani paremine makstudkiitöölistekihtide wahel, Muuseas terawneb silmanähtawalt wahekord kapitalistide ja seesuguse tähtsa töölistekihi wahel, nagu seda Inglismaal sōekaewajad on.

Juba 1925. a. kewadel äwardab sōetööstuses üldstreik lahti puhkeda. Walitsus kardab awalikku wõitlust, sest ta näeb selle äwardawaid tagajärgi ette, ja tal läheb korda parlamendilt suurt summa saada, millega kaewanduseomanikkude kasu kindlustatakse, nii et need tööliste endised palga- ja töötingimised maksma jätawad. Aga kaua ei wõi riik ühele tööstuseharule määratuid (100 miloni. rubla aastas) summasid juure maksta, ja kui kokkulepitud aasta lõpeb, panewad kaewanduseomanikud töölistele uuesti nõudmise ette: hakake odawama palgaga tööle. Kõik lepitamiskatsed warisewad kokku, sest kapitalistid seawad eeltingimiseks — endile kindlustatud kasu. Ülejäänud summast aga ei jatku — makswate turuhindade juures — töölistele siimaani saadud palganormiks.

Ja streik puhkeb lahti: 1. mail 1926. jätab kaugelt üle miljoni sōekaewaja töö seisma... Et kaewanduseomanikud ka nüüd järele ei anna, algab kolm päewa hiljem Inglise tööliste üldstreik, millest 5 miljoni töölist osa wõtub ja mille otstarbe on sōekaewajaid nende wõitluses tsetada. Juba ligemal päewadel selgub aga, et see Inglise mõiste järele „puht majanduslise“ eesmärgiga algatatud streik paratamata po-

liitliseks muutub ja streikijad tahtmatalt riiklise võimu võtmise küsimuse ette seab.

Kodanlus saab silmapilk seisukorra tõsidusest aru. Peaminister Baldwin seletab parlamendis awalikult, et siin enam streigiga ega streigikomiteega tegemist ei ole waid uue walitsusega, kes endist enam tunnistada ei taha — ühe sõnaga: Inglismaal tundub „nõukogude“ lõhna.

Kõige täbaramasse seisukorda satutawad need töölistejuhid, kes lajade hulkade surwe all sunnitud olid olnud üldstreiki wälja kuulutama, kes sellejuures aga uneski ei wõinud ette näha, et sellest sügawtõsine poliitiline wõitlus wõib wälja kaswada, wõitlus, mida nad rohkem kardawad kui wanasarwik issa meiet. Ja tuhatnelja, ilma üheltki töölisteorganisatsioonilt küsimata, kuulutasid nad üldstreigi lõpetatuks. Ja kuigi töölistehulgad wihastasid, olid nad ometi ilma peata, ilma juhtideta, ja seega wõimetud organiseeritult midagi ette wõtma.

Kaewandusetöölised pidasid wõitlust edasi, aga et teiste organisatsioonide juhtiwad jõud neile aina kaikaid kodaratesse pildusid, siis pidid nad wiimaks, seitsmekuuse kangelaseliku wastupaneku järel alla andma. Inglise äraandlikud töölistejuhid olid oma juudasetöö teinud ja said parlamendis walitsuse peamehe awaliku tänu osaliseks. Ja kui Macdonald järgmisel korral kuningale külaliseks läheb, leiab ta seal weel südamlíkuma wastuwõtmise kui siiaajani.

* * *

Arusaadaw, et seesugune ennenägemata wõitlus sügawaid jälgi järele jättis ja töölisteklassile rikkalikke õpetusi andis — tulewasteks wõitlusteks. Meie wõtame need nähtused kolme liiki kokku: majanduslised, üldpoliitilised ja need, mis eriti töölisteliikumisesse puuduwad.

Oli Inglismaa majandusline seisukord juba ennegi raske küllalt, siis tegi streigiwõitlus selle weel märksa raskemaks. Toome selle tõenduseks siin mõned arwud, mis seisukorda piltlikult kujutawad. Kõigepealt tähendame üldi-

selt, et Inglismaa, kes enne alati süsa on wälja wedanud ja sellega suure osa oma kaupade sisseweest katnud, kelle laewad sellega head äri tegid, et nad süsa wälja ja muud kaupa tagasi Inglismaale wedasid, — see Inglismaa muutus streigi mõjul süte sissewedawaks maaks. See põhjalik muudatus Inglismaa majanduslises ehituses ei sündinud muidugi mitte ilma waluta; sisseweetud süsi läks kolm kuni neli korda kallimaks kui oma süsi, ja paljud tööstuseharud ei jaksanud seda hinda wälja kannatada — nad jäid nende hindade juures ilmaturul wõistlusewõimetuks wõi pidid oma kaupa kahjuga müüma. Pealeselle tuli Inglismaal see 770 miljonit puuda süsi, mis ta seitsme streigikuu wältel sisse wedas, wälisrahaga tasa maksta, mis Inglise pangalt määratuid ohwrid ja jõupingutust nõudis, et naelsterlingi kurssi tasakaalus hoida.

Sütepuuduse tagajärjel kannatas muidugi terve tööstus, eestkätt metallitööstus, kui Inglismaa põhitööstus. Seda näitawad järgmised arwud, mis raua- ja terasewalmistuse kohta käiwad.

Walmistati läbistikku kuus:	rauda (1000)	terast tonnides)
1925. a.	528	626
1926. a. esim. weerandil	543	721
„ „ aprillis	548	672
„ „ maikuul	90	46
„ „ juunis	42	35
„ „ juulis	18	33
„ „ augustis	14	52
„ „ septembris	12,5	96

Meie ei hakka arwusi tooma kiutööstuse kohta, mis Inglismaa teine tähtsam tööstuseharu on; aitab sellest, kui selle tööstuseharu kitsikuse iseloomustamiseks ütleme, et juba oktoobri algusest saadik kiutööstuses kolmenädalane „wahetus“ sisse on seatud, see tähendab: üks nädal teewad wabrikud tööd ja kaks nädalat seisawad. Ja sedagi tööd tehakse peajasjalikult sellepärast, et kallilt sisseostetud puuwillast lahti saada, sest kuna käsolewal aastal puuwillahinnad Ameerika Ühisriikides õige madalale on langenud, siis oleks edaspidi wõimata kallimalt sisseostetud puuwillast walmistatud riidet turule saata. Sellepärast lastakse masinad käia, kuigi see kahju toob.

Kuidas see väliskaubanduse peale mõjub, näeme sellest, et 1926. aasta esimese üheksa kuuga sissewedu ligi 317 miljonit sterlingnaela (ehk üle 3000 milj. rubla) suurem oli kui wäljawedu. See tähendab, et Inglismaa oma kaupade eest wäljast sedawõrd vähem wälisraha sai, kui ta ise sisseweetud kaupade eest maksma pidi, ehk, nagu seda kaubanduse keeles üteldakse: Inglismaa wäliskaubanduse bilans oli 3 miljardi rubla võrd passiivne.

Inglismaa kaubandusebilans on küll harilikult passiivne olnud, kuigi mitte nii suurel määral; sest Inglismaa on seda wahet osanud katta nende summadega, mis ta laewastik wäljas teenis ja mis tal oma wäliskapitalide eest wäljast protsenta saada oli. Kuid läinud aastal on need sissetulekud, nagu eespool juba osalt nägime, märksa vähemaks jäänud, ja Inglise majanduseteadlaste esialgse arwamise järele jääb Inglismaal 1926. a. maksuarweid teiste maadega kokku wõttes üle 20 miljoni naela ehk umbes 200 miljoni rubla puudus.

Kui suur streigi kahju otsekohe rahaga mõõdetawates summades on, seda on raske ütelda; Inglise ametikohtade, riigimeeste ja majanduseteadlaste arwamised lähewad üksteisest kaugele lahku ja kõiguwad umbes 50—100 miljoni sterlingnaela wahel kuus, aga juba seegi teeks 7 kuu kohta kuni 700 milj. sterlingnaela ehk ligi 7000 miljonit rubla. Meie teame aga, et kodanlistel allikatel wähematki põhjust ei ole awalikult oma kahju tõsist suurust awaldada, ja sellepärast ka kõige kõrgemalt wõetud hindamine weel kaugeutki kahju tõelist suurus ei näita. Et üldist seisukorda iseloomustada, anname sõna Inglise purukodanlisele majanduslisele sjakirjale „The Statist“, mis juba 14. augusti numbris, kui streigi häwitawad tagajärjed kaugeutki weel oma täies ulatuses näha ja tunda ei olnud, järgmise nutulooga maha sai:

Kõigi nende erikaupade üldsumma, mille meie täna awaldame, pakub Inglismaa tööstusest ja kaubandusest kurba pilti. Laewaehitus, kaubalaewandus, raua- ja terasetööstus, puuwilla, willa- ja muu kiutööstus, niisama kui söetööstus kõik need tööstuseharud, millel Inglismaa kui suure kauplewa rahwa olemasolek põhjeneb, on äärmiselt tegewuseta seisukorda

sattunud. Puuduwad kütteenained, puuduwad tellimised. Ja kui tellimisi saadakse, siis on hinnad üldiselt nii madalad, et neist tulu ei ole... tööpuudust ja lühendatud aega töötamist näeme igalpool. Kinnine kapital (wabrikuhoned, masinad jne — H. P.) kaotab oma wäärtuse; liikuw kapital, see kaubanduse eluweri, on kaubanduse seisaku tagajärjel angunud. Töölised kaotawad oma tööpalga. Aktsiaomanikud, keda kõikides kihtides leidud, jääwad oma diwidendidest (kasudest) ilma. Terwe rahwa ostujõud on selle tagajärjel märksa wähenenud, ja see mõjub kahtlemata tagasi walmistuse peale. Tihti peale kuuleb tööstuse juhtiwatelt tegelestelt, et nad ei mäleta, et arielu kunagi ennemalt seesuguses seisakus oleks olnud kui nüüd“.

Ja seda kurdeti juba streigi esimese poole kohta! Ja nii kurtis kodanluseigati ettewaatlik ja tagasihoidlik häälekananja...

* * *

Seesugune majandusline langus ei wõinud mõju awaldamata jätta ka nende wahekordade peale, mis Inglismaad teiste rahwastega seowad. Eestkätt näeme seda Inglise metropoli (pāris Inglismaa) ja ta asumaade wahekorras. Juba eespool tähendasime, et asumaad imperialistlike sõja wälte majanduslised tuntawalt iseseiswamaks muutusid; nende tööstus sai selleläbi, et Inglismaa tööstusesaaduste wäljawedu sinna vähemaks jäi, suure tõuke edasiarenemiseks. See tõus kestab tänapäewani edasi. Ta nõuab aga suuri summasid, ja kuiwõrd Inglismaal waba kapitalisid käepärast oli, mahutas ta neid asumaade majanduslistesse ettewõtetesse, misläbi ta neid ikkagi oma küljes kinni hoidis. Läinud aasta streik aga lõikas sellegi nabanööri katki: meie nägime, et Inglismaal sel aastal mingisugust kapitali ülejääki ei olnud, mida wälja wedada oleks wõinud. Missugust mõju see asumaadel awaldas, paistab Austraalia peaministri m. Bruce kõnest, mille see nowembrikuul Londonis pidas ja kus ta muuseas otse awalikult seletas:

Kui Inglismaa arwet maksta ei jaks, siis tuleb meil mujal ringi waadata. Ja mis rahalistesse küsimustesse puudub, siis paistab igalt poolt, kuhu aga iganes silmad pöörame, Ameerika Ühisriikide kullahiilgus wastu. Meie teame, et Inglismaa wiimasel aastal sunnitud oli kapitali wäljawedu isegi oma asumaadele sulguma, ja Austraalia pidi ranasaamiseks Ühisriikide poole pöörama. M-i teame sedagi, et Inglismaa sel aastal ka Kanadale raha ei suutnud anda...

Kui see nii edasi läheb, siis on raske näha, missugune side Inglise suurt ilmariiki veel kauemine wõiks koos hoida. Paistab, nagu lödwendaks Ameerika pikkamisi seda sidet...

Ja edasi:

Meie tunneme, et Ameerika — kui ta 18. aastasaja lõpul hoobi andis enda wabastamiseks, — hoobi andis ka kõigi tänapäewaste Briti asumaade eest...

Selgemat keelt Inglise ilmariigi lagunemise kohta ei ole tarwiski oodata. Kuid see lagunemine ei käi mitte üksi asumaade kohta. Majandusline langus ja lagunemine lödwendab kõiki sidemeid, äwitab üldist mõju, ja sunnib näiteks Londoni peakiriku (St. Pauli) pastori W. R. Inge't hiljuti ilmunud raamatus „England“ Briti ilmariigi seisukorda järgmiselt hindama:

Inglise ülewõim meredel on otsas, ja seega kadunud ka see abinõu („tööriist“), millega see ilma: iik üles ehitati ja ülewal peeti. Merejõud onelene eestkätt rahwa üldisest rikkusest. Meie ei ole enam sedawõrd rikkad, et kõigi wõimalikkude wõistlejate wastu laewu ehitada... Unenägu kõigi Inglisekeelt rääkiwate rahwaste ühendamiseks on ilma aluseta. Kui mõni Eroopa riikideliit meile tulewikus kallale tungib, siis on tõenäoline, et Ühisriigid meid meie oma saatuse hooleks jätawad... Kõige selle järele wõib üsna tõenäoliselt ette näha, et meie oma ilmariigi seisukorda enam mitte kaua ei jaksa alal hoida“.

Seda Inglise ilmariigi mõju vähene- mist näeme kõigis wiimaste kuude poliitilistes, rahwuswahelistes sündmustes, kus Inglismaa äärmisi jõupingutusi teeb, et ühel wõi teisel wiisil alal hoida rahwuswahelist tasakaalu, mis wägisi Inglismaa kahjuks kipub kalduma, rääkimata nende suurte plaanide luhtaminekust, kus Inglismaa kawatses Eroopas mõjuwat riikide- liitu luua, mis Ameerika ülemõjule wäsu- kaaluks oleks olnud. Sellest kawast on ainult riismed järele jäänud — nende lepingute näol, mis Itaaliaga, Poolaga jne wiimasel ajal tehtud, wõi kus Ing- lismaa weel oma mõju püiab lajutada.

Kõige silmapaistwam ja wististe küll ka kõige walusam on alandamine, mida Inglismaa Aasias peab ära kannata- tama. Ei ole ju kellegi saladus, et Inglise kapital Hiinas sõjalist kallaletun- gimist ette walmistas. Streik nõrgestas aga Inglismaad sisemiselt sedawõrd, et ta sõjalise wäljaastumise peale mõelda ei wõi, ja hambaid kiristades pealt peab

waatama, kuidas rewolutsiooniline rah- wawägi ja Kantoni wäed Hiinas uut riiki loowad, kes Eroopa rõõwikutega teist keelt kõneleb kui senine orjasta- tud Hiina.

Neid majanduslisi ja poliitilisi strei- gitagajärgi kokku wõttes ütleb s. Murphy oma aruandes Kominterni täidesaatwa komitee 7. täiskogu koosolekul:

„Üldstreik ja kewandusetöölise streik on... riigi üksikute osade laialilendamise hoosihtisi kõwendanud, ilmariigi rahalist ühtsust häwita- nud, walmistamise wäsuolusid suurendanud ja asumaade püiet, omale mujalt toetust otsida. märksa tõstnud“...

Eriti tuleb weel nimetada seda sise- mist poliitilist tasakaalu kõikumist, mis streik kaasa tõi. Kõigepealt paistab siin silma see Inglismaa põhise ja põlise- demokraatia nurkawiskamine, mida kohe üldstreigi esimestel päewadel nägime. Miljonid ja miljonid töölised, kes siia- maani olid kaljukindlalt Inglise demo- kraatiasse uskunud, nägid selle ebajumala nüüd ühe päewaga raginal oma kõrgekt aluselt maha langewat — kodanlus ei pilgutanud silmigi, et seda jumaldatud ebajumalat purustada ja alasti diktatuura maksma panna, kui kaewanduseparunite kasuprotsendid hädaohtu sattusid. Siis ei kuulutatud mitte ainult erakorraline seisukord wälja, waid tuubiti politsei fascistisi täis, immutati kaitsewägi fascis- miga läbi ja läbi. Ja mitte ainult polit- seiwägi ei tehtud fascismi tallermaaks — sõjawägi merel, maal ja õhus pandi otsekohe kodanlise diktatuura teenistu- sesse, kirik, ajakirjandus, wäikekodanli- sed kihid — kõik tõmmati sõjajalale.

Inglise kodanlus näitas töörahwale kord oma tõsist nägu...

* * *

Aga mitte üksi kodanlus ei näidanud oma õiget nägu, seda näitasid ka kõik ta salajad ja awalikud toetajad ja teenrid. Suurstreigi kõige tähtsamad ja sügawa- mad tagajärjed awaldawad endid wististe töölisteliikumises, neis õpetundides, mis streik nihästi Inglise kui ka kõigi teiste maade tööliste andis. —

Meie puudutasime algul seda juudase- poliitikat, mida „kuulsad“ ja „suured“ töölistejuhid: Hodges, Thomas, Macdo- nald, Pugh (loe: Pjuu) ja teised sellest aristokraatlisest ninameeste kambast ot-

sekohe ajama hakkasid ja mis samati otsekohe suure meelehärma töölisteri-
dades nende wastu elusse kutsus. Selle
tagurilise kildkonna asemele, kellest nii
mõnigi juba esimestel streigipäewadel
kogu oma mõjuwõimu laiades tööliste-
hulkades kaotas, kerkisid etteotsa „pa-
hempoolsed“ — Purcelli taolised — kes
tööliste ees näidata püüdsid, et nemad
walmis on lõpuni tööliste huwide eest
seisma, kuid hiljem sinnasamasse kodan-
luse katlasse weeresid, kus juba ennegi
küllalt juhtisi raswase sousti sees praad-
dimas oli.

Selle wastu kaswas pikkamisi ja
järjekindlalt arwuliselt õige wäikse kom-
munistlise partei mõju wõitlejaterida-
des; kaswas arusaamine, et kommun.
partei oskab wõitluse seisukorda ja eriti
wõitluse juhtisi õieti hinnata, ja nähti
igal sammul, et ainult see partei tõeli-
selt wõitleb ja walmis on tööliste ees-
riidades seistes kõiki raskusi ja hoopisi
wastu wõtma. Juba see asjaolu üksi, et
partei, kel streigi algul ainult 4—5000
liiget oli, neist streigi wältel umbes
1200 nägi wangi sattuwat, oli tõendu-
seks, et siin tõsiste wõitlejatega tege-
mist on, kes wõitluse raskusi ei karda,
kes mitte oma naha ja oma kasude eest
väljas ei ole. Ja tagajärg oli see, et
kommun. partei liikmete arw streigi lõ-
puks enam kui kahekordseks kaswas
(üle 11000). Kuid mitte liikmete arwus
ei ole siin peatähtsus, waid selles, et
see arwuliselt wäike partei wiimasel
streigikuudel sedawõrd oma mõju laiend-
das, et tema ligi miljonilise streigiwäe
tegewusele sihi ja taktika joone mää-
ras. Streigi juhtumine läks selle pahem-
poolse vähemuse kätte Inglise tööliste-
liikumises, kes kommunistlise partei mõju
all seisab.

Agas mitte ainult Inglismaal ei selgi-
tanud see wõitlus töölistehulkade silmi:
kogu Amsterdami Internatsionaal pal-
jastas siin ennast nagu Shakespeare
„Wenedigu kaupmehes“ werejanuline
Shylock, kes ainult „ligimise“ were ja
liha järele nuga ihub. See asjaolu üksi
juba, et Amsterdami Internatsionaal ja
Saksamaa ametiühisuste keskjuhatus
Inglise kaewanduse töölistele raske, mee-
-

heitliku wõitluse puhul laenu andes
wiimase wereimeja sahkerdaja wiisil selle
üle tingiwad, kuipalju laenu eest prot-
senta wõtta; juba see asjaolu üksi, et
siis protsentide üle tingitakse, kui wõit-
lewate seltsimeeste naised ja lapsed kir-
jeldamata wiletsust kannatawad, — juba
see üksi wajutab kainimärgi nende juu-
daste otsa ette, kes Amsterdami ameti-
ühisuste eesotsas töölisi kodanluse ik-
kesse seowad.

Ja kui meie kõigist neist õpetustest,
mida Inglise tööliste kangelaslik wõitlus
just töölisteliikumisele andis, ja mida
arutu hulk on, sedawõrd palju, et meie
neid siin ligemalt puudutama ei mahu;
kui meie neist tähtsamaid tahaksime
üles seada, siis tuleks esimeseks nime-
tada just seda tähtsust, mis laiade töö-
listehulkade, iseäranis organiseeritud töö-
listehulkade, ametiühisuste wõitmisel töö-
listewõitluse kohta on. Suurtes kokku-
põrgetes kapitali ja töölisteklassi wahel
ei wõi töölisel wõita, kui ametiühisu-
sed äraandjate juudaste mõju all seisa-
wad. Nende kõrwaldamine ja töölisteor-
ganisatsioonide õigele rewolutsioonilisele
wõitlusetele juhtimine on üks kõige
tähtsamatest ülesannetest, mis kommu-
nistliste parteide ees seisawad. Ja teine —
see on kindel teadmine, et Inglise töö-
liste laialised hulgad, suured hulgad
neist wägedest, keda kogu ilma siia-
maani kõige kiwinenumateks peeti, kõige
alalhoidikumateks, et need juba teadli-
kult oktoobriwõitluste teele on astunud.
Inglise töölistel seisawad kahtlemata juba
ligemal ajal suured katsumisepäewad
ees; see majandusline langus, millest
eespool kõnelesime, peab paratamata
uut surwet, pinewamat kurnamist töölis-
tele kaela tooma. Kaewanduse töölistele
järgnewad teised tööharud. Wõib olla,
et weel mõnigi lahing tuleb kaotada.
Kuid üks on kindel: Inglise töölisteklass
on õige teetsa kätte leidnud — edasi-
minek seda teed mõõda on nüüd juba
kergem. Ja Inglise kommunistiline partei
on näidanud, et ta õige teejuhi kohuseid
täita oskab. Ta saab oma kohust täitma
ka kui töölisteklassi juht, kui Inglismaa
töölistewägi wõimuwõtmisele sammub.

H. P.

Hiina rewolutsiooni väljawaated

1925 a. maikuul Schanghais olnud streigist ja werisest kokkupõrkest Hiina tööliste ja imperialistide politsei wahel on välja arenenud määratu rewolutsiooniline liikumine Hiinas. Selle lühikese aja sees on rewolutsioon Hiinas mitu korda enam edasi liikunud kui warem terwete aastakümnete ja aastasadade wältel. Määratumad hulgad on tõmmatud liikumisesse: kümned ja sajad tuhanded töölised ja talupojad on selle eest wõitlust alanud, et Hiinamaad imperialismuse köidikutest ja omamaa tagurliste rõhujate käpa alt wabastada. Ja see liikumine wõtab päew-päewalt ikka laiemu ulatuse. Kui läinud sügisel Kanton alles wäikest osakest Hiinamaa suurest pinnast omaks wõis lugeda, siis on mõne kuuga seisukord põhjalikult rewolutsiooni kasuks muutunud. Alates läinud aasta septembrist - oktoobrist, on Kantoni wäed terve rea hiilgawaid wõitusi saanud ja Kantoni mõjupiirkonna sügawasse Kesk-Hiinasse wiinud. Hiina töölisteklassi teadwus ja jõud kaswab sündmuste mõjul kiireste, mida näitab streigilaine kasw üle kogu Hiina, hiljutine teraw wäljaastumine Hankous Inglise sõjawägede wastu, mis oli algatatud peaasjalikult tööliste poolt jne. Ka kehwemate talurahwahulkade teadwus kaswab wäga kiireste: talurahwa rewolutsioonilised organisatsioonid kaswawad nii arwuliselt kui ka mõju poolt ja wõitlus küla taguruse ja rewolutsioonilise talurahwa wahel läheb terawamaks.

Rewolutsioon tõmbab kaasa ikka laiemaid töörahwa hulkasi ja läheb hoogsamaks. Missugused on Hiina rewolutsiooni väljawaated, õigem, missuguses sihis saab arenema Hiina rewolutsioon, sellel küsimusel on määratu tähtsus kogu maailma proletariaadi kohta. Kui Hiina rewolutsioon lõpeb proletariaadi ja talurahwa wõiduga, siis on see määratu suureks wõiduks kogu ilma proletariaadile. Ja sellega ongi seletataw see suur huwi, mida kogu ilma proletariaat Hiina sündmuste puhul tunneb.

Hiina rewolutsiooni küsimused olid arutusel ka kommunistlise Internatsionaali täidesaatwa komitee 7. täiskogu laiendatud istumisel, mis detsembris l. a. peeti. Mida ütles Komintern Hiina rewolutsiooni väljawaadete kohta?

Hiina rewolutsioon wõib minna kahte teed. See oleneb sellest, missugust osa seal proletariaat hakkab etendama. Praeguse rahvuslik-rewolutsioonilise liikumisega lähewad kaasa mitmesugused kihid: Hiina kodanlus ja wäikekodanlus, talurahwas ja proletariaat. Kodanlus ja proletariaat kumbki tahab rewolutsiooni ise teed tõugata. Kodanlus tahab küll Hiinamaad imperialistide kontsa alt wabastada, aga edasi tahab ta minna kapitalistlist arenemisteed. Proletariaat ei taha maad üksi imperialismuse köidikutest wabastada, waid ka Hiinat mittekapitalistlist arenemisteed tõugata. Ja siin käibki proletariaadi ja kodanluse wahel wõitlus, missugust teed rewolutsioon peab minema. Kui proletariaat liikumises juhtiwa osa oma kätte suudab kiskuda, siis läheb Hiina mittekapitalistlist arenemise teed. Ja wõitluses rahwuswahelise imperialismuse wastaja kindlas liidus nõu kogude-wabariikidega ja rahwuswahelise proletariaadiga wõib Hiinamaa peale mittekapitalistlist arenemiseastet sotsialismusele minna.

Selle teooria seadis Lenin üles juba Kominterni 2. kongressil, alla kriipsutades, et rõhutat rahwad wõiwad kapitalistlisest arenemiseastmest mööda pääseda. Sel tingimisel, kui proletariaat nendel maadel rahvuslik-rewolutsioonilise liikumise etteotsa tõuseb, wõiwad need maad Nõukogude-Liidu ja rahwuswahelise proletariaadi toetusel ka ilma kapitalistlise arenemiseastmeta sotsialismusele minna. Ja praegu oleneb niisugune arenemise tee Hiinas sellest, kuiwõrd Hiina töölisteklass ja kommunistline partei rewolutsiooniliikumise juhtimist oma kätte suudawad wõtta.

Kas suudab Hiina proletariaat praegusel ajajärgul juhtiwat osa oma kätte

„Külwaja“ kalender 1927. Hind 35 kop. Weike tähtsaraamat 1927. Hind 20 kop.
Tellimiseaadress: Ленинград, Фонтанка 53, „Кюльвая“

kiskuda? Üldise rahvaarwuga wõrreldes kujutab Hiina proletariaat sellest alles wäikese osakese. Tööstustöölise arw on 4 ja pool miljonit inimest (siia hulka ei ole arwatud wäikestes käsitöötetewõtetes töötawaid töölisi). Aga see äärmine kurnamine, mis oma ja wäliskapital Hiinas maksma pannud, kihutab Hiina töölisi wõitlusele, ja praegu on Hiina töölisteklass üks rewolutsioonilisematest wõitlussalkadest rahwuswahelise proletariaadi hulgas. Hiina rewolutsionis on Hiina proletariaat suure tähtsusega teguriks tõusnud. Keegi ei saa seda enam salata. Aga juhtiwat osa ei etenda ta praeguses rewolutsioonilises liikumises siiski weel mitte.

Seda peab ta aga, maksu mis maksab, kätte saama. Ja siin seisab Hiina proletariaadi ja komm. partei ees keeruline ülesanne. Rewolutsiooni laagris on waja põhjalik jõudude ümberkorraldamine läbi wiia. Kantoni walitsuses, sõjawäes ja Hiina rahwa parteis, Gomindangis, on waja töölisi ja kommunistisi juhtiwatele kohtadele wiia, kodanlisi ja wäikekodanlisi elementisi kõrwale tõrjudes.

Rahwuswaheline olukord on praegu Hiinamaa mittekapitalistlikeks arenemiseks soodne, sest Hiina rewolutsioon areneb ajajärgus, kus kapitalismus langewat rada läheb, ja kus Hiina töörahwal tugewad liitlased on Nõukogude Liit ja rahwuswaheline proletariaat. Pealegi ei ole imperialistlike riikide wahel Hiina küsimuses täielist ühtmeelt.

Proletariaadi wõitlust kodanlusega juhtiwat osa pärast kergendab tähtsal määral aga ka see asjaolu, et talurahwahulkades rewolutsiooniline liikumine kiireste kaswab. Rewolutsiooniliste talurahwaühisuste liikmete arw ulatab juba üle miljoni. Talurahwas toetab hogsalt Kantoni walitsust ja ootab Kantoni walitsuselt, et see maaküsimuse talurahwa huwides lahendaks. Maa küsimus ei ole ju Hiinas weel kaugetki lahendatud. 49,5% õige wäikeste maapidajate käes on kõigest 15,9% kogu maast; wäiksemate maapidajate käes, keda on 27,7%, on kõigest 23,8% kogu maast; keskmisi maapidajaid on 15,6%, maad on nende käes 25,4%, suurmaa-

pidajaid on 11,2%, ja nende käes on 35,7% kogu maast. Nagu neist arwudest näha, on tuntaw osa maast alles suurmaapidajate, mõisnikkude, käes. Määratu suurel osal Hiina talupoegadest on alles õige wäikesed rendimaalikesed. Ja sellepärast ootab talurahwas, et maaküsimus tema huwidele wastawalt lahendataks: maa mõisnikkude käest ära saaks wõetud ja talurahwale antud. Ja selle küsimuse ümber hakkab maal wõitlus terawamaks minema. Külal algab wõitlus rewolutsioonilise talurahwa ja mõisnikkude ning külakodanluse wahel. Kodanlised elemendid Kantoni walitsuses wiivitawad maaküsimuse lahendamise ja talurahwa seisukorra parandamisega, sest nende huwid on maakodanluse huwidega seotud, kelle huwide wastu nüüd talurahwas välja astub. Kommunistiline partei peab aga siin täies ulatuses talurahwa tulude eest välja astuma ja talurahwa huwidele wastawad nõudmised üles seadma, et sel teel talurahwa oma poole wõita.

Talurahwa wõitmisel on wäga suur tähtsus. Sest ühenduses sellega, et kodusõda otsustawasse ajajärku on jõudmas, läheb wõitlus proletariaadi ja selle kodanluse osa wahel, kes praegu rahwuslik - rewolutsioonilise liikumisega kaasa läheb, juhtiwat osa pärast ikkka terawamaks. Küsimus tõuseb ikka terawamalt üles, kas minna ühes tööstuskaubanduslike kodanlusega kapitalistlike arenemise teed, wõi lüüa neist lahku ja minna mittekapitalistlike arenemise teed. Kui proletariaat wastawa talurahwapoliitikaga talurahwa oma poole on suutnud tõmmata, siis suudab ta palju kergemine juhtiwat osa oma kätte saada ja tööstuskaubanduslike kodanluse mõju Kantoni walitsuse, sõjawäe ja Gomindangi peale wähenendada, wõi seda koguni kõrwaldada. Selles seisab Hiina proletariaadi ja tema eelwäe, kommunistlike partei, tähtsam ülesanne.

Kui Hiina proletariaat selle ülesande suudab lahendada ja Kantoni walitsuse järjekindlaks rewolutsiooniliseks walitsuseks muudab, kes terawalt tööliste- ja talurahwahulkade huwisid silmas peab ju rahuldab, siis wõib Hiinamaa mittekapitalistlike arenemise teed minna.

Hiina rewolutsioonilise proletariaadi ja tema eelwäe, kommunistilise partei ees seisawad rasked ja keerulised ülesanded. Et ta neid ülesandeid rahuldawalt lahendada wõiks, selleks peawad kaasa aitama kõigi maade kommu-

nistlised parteid, kelle ülesanne peasjalikult imperialistilise interwentsiooni takistamises seisab ja selle eest wõitlemises, et imperialistilised riigid oma sõjawäed Hiinast ära wiiksid ja Kantoni walitsust tunnistaksid. L. I.

Kiri Batarei wangimajast

Tallinna wangimajades on paljudgi lugemata aastateks mõistetud paremaid tööliste-klassi tegelasi niihästi „Batareis“, „Wene-uulitsal“ kui ka „Tshernääginas“.

Batareis on süllapaksuste välismüüridega märjad kongid. Iseäranis kewadel nriiseb seinu mööda wett alla, ja warsti asub seal kontidesse jooksja ja kopsudesse tiisikus. Haigemaja diktaator, welsker Raik, ähwardab poliitikawangidele rotikihwti anda.

Wangidel puudub wõimalus seadusekaitset otsida peksmiste ja muu ülekohtu wasta, millega neid „demokraatlised“ türmikuningad igapäew õnnistawad. Protokollid ju mõnel juhtumisel moodipäraselt tehakse, aga need lähewad prokuratuuras teadmata otstarbete täitmiseks. 1925—26. a. talwel tehti Batareis üheainsa wanema wahi üle kolm protokollu peksmiste pärast, aga nende pole käiku antud — ja peksmised wältawad muidugi edasi.

Et wangimajade eelarwes antud summadega türmikuningatel kuld ja hõbepagunid tehakse, sellepärast peawad wangid nalga kannatama, sest neile antakse alawäärtuslist toitu, mida odawalt kätte saab: mädanenud kartulid, hapu silku jne. Et omal maal hapu silku wist wähe ja neid hallparuni perelaualt üle ei jää, siis tuuakse wangide toitmiseks mädanenud heeringid, mis kannihakkamist ei kannata ja käes ära lagunewad. Lisaks antakse weel tindisuppi, mida kodanluse turulehed „kalaroaks“ nimetawad ja mille mõjul alatine raipehais wangimaja täidab. Lugemata näljastreigid, mis suuremalt osalt terroriseerimise abil maha surutud, näitawad wangimajawalitsuse wasta tõstetud tõsisemate protestide arwu. Karts ja üksik — üksik ja karts, ja tagatipuks wangi-

wahtide ruskad on wangide jaoks alati walmis, kui need ei taha unustada, et nad kord inimesed on olnud ja sellekohast ümberkäimist ka wangimajas nõuawad. Punawäes teenimise pärast 5-ks aastaks sunnitööle mõistetud wahi-alune W., kes 1922. a. kewadel hulluks läks ja trellideta koridori aknast kolmandalt korralt alla hüpates oma jalad wigastas ja muidugi juuba segase pea weel segasemaks kukkus; istub praegu kinni ja on haigemajas kurikuulsasse palatisse paigutatud, kust ainult üks wäljakäik on — sanitaaride kanderaamil surnukuuri. Et ühtegi palukest „soomusest“ (rõõwwargusest wangide kulu) kaduma ei läheks, pandi „Batareis“ läinud talwel oma leiwaahjud käima, kust leib must ja taignane tuleb nagu wankrimääre. Üks seltsimees, kes wangimajaülema abile julges ütelda, et niisugune leib süia ei kõlba, pandi üksikusse (1926. jaanuari algul), kus ta praegugi kopitab.

Niisugused on lood „Batareis“. Arwake siia juure weel „puhtuseolud“ — 1½ 2 kuu tagant kord asemepesu, ja saunaskäimisel antaw märg ihupesu — et wangil üks kord nõdalas kõetawas kambris palaw ei hakkaks! — siis saate pisutgi aimu sellest demokraatiapõrgust.

Ja see on Tallinnas — igasuguste ministrite, nende abide, ülemate ja komisjonide silma all. Wõite arwata, missugune olukord weel maakondade-wangimajades walitseb.

Ja seal kannatawad weel paljud meie seltsimehed ja ootawad wabanemist, mida wõib tuua ainult proletaarne rewolutsioon, mis nende wangikongid ja wõred purustab.

Sagittarius

Terwitus walge terrori ohwritele Eestis

Leningradi Eesti tööliste üelinnaline koosolek s. W. Kingissepa nimelises haridusemajas 1. detsembril 1926. a. otsustas kõige palawamaid seltsimehelikka terwitusi saata Eesti walge terrori ohwritena wangikongides waewlewatele seltsimeestele, ühtlasi kindlat lootust awaldades, et see aeg mitte enam kaugel ei ole, mil Eestimaa töörahwas teda praegu terroriseeriwa wیرهahnete timukate karja laiali peksab, piinakongid purustab ja teile, kallid seltsimehed, jälle wabaduse toob ja uued wõitlusewõimalused annab töölisteklassi wõitlusewäe eesrides, kus teie senil wankumata kindlusega olete püsinud. — Kodanluse rõõmupäewad ja teie piinapäewad ei kesta enam kaua, sellepärast julgeste wastu wabale tulewikule! Nii Eesti kui ka kogu ilma klassiteadliku proletariaadi ühistunne on alati teiega.

Kommunistilise Internatsionaali Eesti seksiooni wäljaanne. Wastutaw toimetaja H. Pöggelmann

AJAKIRI „KLASSIWOITLUS“

ilmub 1927, aastal üks kord kuus

ja toob peaaesjalikult klassiwoitluse ja proletaarse rewolutsiooni kohta kirjatõsi ja teateid, arutab ja selgitab poliitilisi päewaküsimusi Nõukogude-Liidus ja kodanlusemail, eeskätt Eestis, kus kodanline hirmuwalitsus töolisteklassi awaliku sõnatsaariwalitsuse „sõjaseaduse“ abil weriselt maha on surunud.

„Klassiwoitluse“ tellimisehind 1927. aastaks on 2 rbl 40 kop., pooleks aastaks 1 rbl 20 kop. ja weerand aastaks 60 kop. Üksiku nri hind suuruse järele 25—50 kop.

Kõik seni ilmunud „Klassiwoitluse“ numbrid jaanuarist 1919 kuni tänapäewani on weel saada. „Klassiwoitluse“ sisu ei wanane. Üksigi „Klassiwoitluse“ nr ei tohi vähemalt ühesgi raamatukogus ega punases nurgas puududa, kuni nende tagawara weel pealadus jatkub. Nr 1—72 on 12-numbriliste köidete kaupa saada, iga köite hind 2 rbl postiga. Kes vähemalt 3 köidet korraga tellib, saab kõite 1 rbl 50 kop. eest. 1926. aastakäik (nr 73—78) maksab 1 rbl.

Talitus ja peatadu: „Külwaja, Leeningraad, Fontanka 53, kort. 9. Tel. 5-97-54. Postiaadress: Ленинград, Фонтанка 53, „Классивыйтлус“ (ehk „Кюльвая“).

ILMUS JUTTUDE, TEADUSTE JA PILTIDE AJAKIRI

„ORAS“ № 3 (12)

Sisu: *Dante Sodini*: Murtud, mitte painutatud (skulptuur).

Ain Rannaleet: Hällilaul.

Ain Rannaleet: Veli, lugulaul, G. ja K. joonistustega.

Eduard Hertlein: Mis meil Jeesusest teada on? K. *Winogradowi* joonistusega.

Mürgioja: Puudulik mast (mõttesalm).

M. Dobrokowski: Hõowelpingi taga (joonistus).

W. I. Leenini kirjad A. M. Gorkile.

E. Heidepark: Wangikambris (luuletus).

M. Dobrokowski joonistus.

Wsewolod Iwanow: Partisaanid, jutustus (lõpp).

Nõukogude-Wenemaa kaart sisesõja ajal.

Paul Huber: Wiirastusline õõ, jutustus pildilustusega.

Aleksander Ossipow: Kunst kõigile, kõigile, kõigile.

Päewapilt: Raadio wabrikutöõliste-klubis.

„ORAS“ nr 4 (13) ilmub jaanuari lõpul

„Orase“ tellimise hind on nüüd postiga kätte saates: 6 nrt 3 rbl, 3 nrt 1 rbl 60 kop. ja üksik nr 60 kop.

Talitus „Külwaja“ kirjastuses, Leeningraadis, Fontanka 53. Telefon: 5-97-54. Postiaadress: Ленинград, Фонтанка, 53, „Кюльвая“ (ehk „Орас“).

E. K. P. ajaloo-komisjoni ajakiri

„PROLETAARNE REWOLUTSIOON EESTIS“

ilmub 4 korda aastas.

Järgmine (teine) nummer ilmub jaanuaris 1927. aastal. — Sisu: Eesti punakaart.

Ajakirja tellimise hind: aastas (4 nrt) 2 rbl 50 kop., ½ aastas (2 nrt) 1 rbl 25 kop., ¼ aastas (1 nr) 65 kop.

Tellimisi wõetakse wastu 2. numbrist peale. 1. numbrit on weel ainult wähesel arwul järel. Kes täieliku kogu tahab saada, rutaku tellimisega. 1. nri hind eraldi 1 rbl.

Kawatsetakse peale 4 numbri aastas anda ajakirja lugejatele, kes tellimise-raha terve aasta eest ära maksnud, ajaloo-komisjoni teisi wäljaandeid alandatud hinnaga. Ettewalmistusel on ja ilmub arwatawaste weebruaris kirjatõõ Saaremaa ülestõusu üle 1919. a.

Tellimise aadress: Ленинград, Комиссаровская 11, кв. 18, контора журна-ла „Пролетарская Революция в Эстонии“.

